

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Epinomis, vel philosophus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

quædam communiora. Præterea proportionis eiusdē modus in nostris seruatur humoribus. Duplū enim esse uolūt sanguinē ad pituitam, duplam & hanc, ad bilem: hanc similiter ad atram bilem. Quod si duplas habent, consequenter sesquialteras & sesquitertias, quæ in dupla sunt, cōtinēt. Similes quoq; in auditu cōsistūt. In quo quatuor aeris insunt gradus: Tres ignis: Duo aque: Terræ unus. Scis autē inter quatuor atq; tres proportionē fieri sesquitertiā. Continet enim quaternarius ternariū, ac insuper unitatē partem ternarij tertiā. Scis quoq; ternariū inter atq; binarium sesquialteram collocari, quando ternarius binarium cōtinēt, insuperq; unitatē alteram id est dimidiā binarij portione. Quamobrē in ipsa auditus affectione proportionēs omnes manifestus q̄ alijs insunt. Itaq; & consonatiæ. Diapason quidē, id est octauæ uocis, in dupla. Diapente uero, id est quintæ, in sesquialtera. Diatesaron autē id est quartæ uocis, in sesquitertia. Mitto quod in quatuor elemētis proportionēs possunt similes cogitari. Sed de his alijs. Consentiant his & medici in ijs quæ ad tactum & quodāmodo ad gustum pertinent, gradus quatuor numerantes. Primū quidē qui uix sensu percipiatur. Secundū uero qui manifeste percipiatur, sed nō offendat. Tertiū iam offendentē & deinde ledentē. Quartum breui interimentē. In his quidem gradibus, dupla & sesquialtera & sesquitertia reperitur, sed hæc medici uiderint. Adducit hic Plato unum, duo, quatuor, sex, octo, duodecim. A quatuor ad duo, dupla est, ab octo ad quatuor quoq; dupla. hi quidē excessus duo, proportionē sunt pares. uterq; enim fit per duplā. nō tamen pares numero: octonarius enim quatuor superat quaternariū: hic uero binario excedit binarium. Compara rursus senarium, hinc quidem ad quaternariū: inde uero ad octonarium. Hinc certe fit sesquialtera: inde uero fit sesquitertia. Hi ergo excessus proportiōe sunt impares numero uero pares. Vtrobique enim per binarium fit excessus. Rursus compara sex ad duodecim proportiōe dupla. & inter hæc ad utrunq; conferas octonarium. Certe à duodenario ad hūc sesquialtera nascitur. Ab hoc ad sex, oritur sesquitertia: ex quibus dupla inter sex duodecimq; componitur. in qua duo illi excessus tam proportiōe quàm numero impares euidenter apparēt. Hæc omnia in commentarijs Timæi commodius pertractantur.

PLATONIS EPINOMIS, VEL PHILOSOPHVS

CLINIAS, ATHENIENSIS HOSPES, MEGILLVS.

AM, ut communiter statueramus, huc tandem omnes tres ô hospes recte peruenimus, ego & tu, & hic Megillus de prudentia quæ situri, qua ratione illud attingere ualeamus, quo intellecto humanus habitus optime se quantum natura fert, ad prudentiam habet. Cætera enim quæ ad ferendas leges pertinebant, iam tractauimus. Quod uero & inuentu & dictu maximum est, quonam uidelicet si cognitum sit, sapiens homo fiat, neq; inuenimus, neque diximus. Verum nullo pacto prætermittendū censeo, ne fortè imperfectum illud relinquamus, cuius aperiendī gratia hucusq; profecti sumus. ATH. Scite loqueris ô amice Clinia. Sermonem uero quendā nunc mirum, & rursus quodāmodo non mirū auditurum te puto. Multi enim fluctibus huius uitæ iactati illud prædicant, humanum genus felix atq; beatū esse non posse. Attende igitur & cōsidera utrum & ipse recte hac de re dicere uidear. Impossibile arbitror homines in hac uita præter admodum paucos felicitatem & beatitudinē assequi. Bona tamē spes est, ut post mortē quis ea omnino consequatur, quorum desiderio accensus, optime pro uiribus egit uitam atq; exegit. Nec inauditum aliquid nouumq; adduco, sed quod Barbari omnes & Græci modo quodam cognoscimus. Nemo enim ignorat quanta sit in prima generatione animalium difficultas, in conceptione & utero primum: deinde in natiuitate & partu, postea in nutritione atq; educatione. Nam per mille labores fieri hæc non ignoramus. Breue autē tempus est, non solum respectu diuturnitatis malorū, uerū etiā quocunq; modo quis cogitet, quod quasi circa humanæ uitæ mediū respirare parumper nos facit. Sed cito tristis senectus superueniens efficit ne quis optet rursus in uitam redire, cum præteritas molestias cogitet, nisi puerili opinione feratur. Quæ omnia ita se habere, illud mihi argumēto est, quod modo quærit. Quærimus enim quonā pacto fieri sapientes possimus, quasi aliqua huiusmodi uis singulis insit. Quæ quidem tunc nos fugit, quādo ad aliquā earum facultatū, quæ artibus uel prudentiæ uel scientiæ nomine cōmuniter appellant, quis perrexerit, tanq; nulla istarū in huiusmodi humanis rebus digna sit sapientiæ uocabulo nuncupari, animus tamen ualde confidat, uaticineturq; aliquam huiusmodi uim sibi secundū naturā inesse, quæ

Quæ artes
sapientē nō
reddant

quæ uero sit, & quando, & quomodo adsit, facile inuenire non possit. Nonne dubitatio & in-
 quisitio hæc nostra de sapientia, huc spectat maxime? plena nimirum spe in singulis,
 quicumque & seipsum & alios prudenter concorditerque possunt in omni genere sermonis
 disputationisque examinare. Ita ne, an aliter hæc se habere dicemus? CLIN. Nos quidem
 hospes ista concedimus, sperantes uidelicet unam tecum deinceps ad uerissimam de his
 sententiam peruenturos. ATH. Alias igitur artes, quæ cum scientiæ appellentur, homi-
 nem sapientem non faciunt, primum percurramus, ut illis remotis, eas quibus egemus
 admoueamus, comparemusque, & facta comparatione discamus. Atque eas in primis uidea-
 mus, quibus humanum genus maxime indiget. Vere enim hæc primæ sunt, & maxime
 omnium necessaria. Quarum artifices quamuis ab initio sapientes uisi sint, nunc tamen
 & sapientes non habentur, & propter eas artes uituperantur. Dicendum igitur quæ-
 nam hæc sint, & quod quicumque optimi uiri cupiunt uideri, artium huiusmodi studia fu-
 giant. Prima uero sit, quæ ab humanarum carniū esu, qui ferarum ritu quondam inter
 homines inoleuerat, ut fabulæ ferunt, abstinere iussit, & ad uictum modestiorem nos re-
 uocauit. In quo sane præsci homines quamuis mansuete & humaniter nobis consulue-
 rint, ualeant tamen, nec sapientiæ nomen usurpent. Deinde cibi Cerealis artificium utile
 quidem & pulchrum, sed sapientem absolute uirum nunquam efficiet. Difficultatem enim &
 molestiam potius quam sapientiam afferet. Necque etiam agricultura id faciet. Non enim arte,
 sed natura & dei quodam fauore terræ culturam aggressi uidemur. Sed nec domorum
 constructio, & reliqua omnis ædificatio, suppellectilium uel effectio, nec araria, uel ligna-
 ria fabrica, aut figlina, aut textura, nec instrumentorum omnium artificia, quæ plebi ac-
 commodata, quicquam ad uirtutem afferunt. Venatrix etiã ars omnis quauis uaria & in-
 geniosa sit, magnificentiam tamen sapientiamque non tribuit. Sed nec diuinitas aut in-
 terpretatio ulla. Nam & si quæ dicuntur cognoscit, utrum tamen uera sint nec ne, non
 intelligit. Postquam uero nullam earum artium quibus necessaria parantur, sapientem ho-
 minem facere nobis constitit, reliqua est imitatrix quædam facultas minime seria. Sæ-
 pe enim instrumentis imitatio fit, plerumque deformibus corporum gestibus & figuris.
 In eloquio etiam & musis imitatio est, & in fingendo pingendoque, ubi multa & uaria in
 corporibus tam duris quam mollibus exprimuntur. horum nihil hominem imitationi
 deditum, sapientem reddit: imitatione uero sublata, artes aliæ restant quæ in ferendo
 auxilio uersari uidentur. hæc quidem multæ & uariæ sunt, sed omnibus bellatrix, quam
 imperatoriam uocant, excellit. Hæc summopere propter usum probatur, sed felicitate
 maxime indiget, & fortitudine magis naturali quam sapientia perficitur. Medicina
 quoque nobis opitulatur contra immoderati frigoris & caloris impetum, cæterorumque
 huiusmodi quibus natura animalium læditur. sed horum nihil ad sapientiam ueram con-
 ducit, incertis enim coniecturis opinionibusque procedunt. Nautas quinetiam guber-
 natores que ferre auxilium non negabimus. Nec tamen eorum quenquam sapientem
 uocari ab aliquo permittemus. Nullus enim eorum iram uentorum amicitiam uel cogno-
 scit, quod & optimum est, & maxime in gubernandi arte requiritur. Neque etiam sapi-
 entes dici eos uolumus, qui litigantibus dicendi uiribus adsunt. Quippe cum memoria
 & usu opinionis moribus se accommodent, & a ueræ iustitiæ intelligentia procul aber-
 rent. Reliqua est mira quædam uis, quæ sibi opinionem sapientiæ similiter uendicat,
 quam naturam magis quam sapientiam multi dicerent. Hæc in eo consistit, quando facile
 quispiam discit, quæ uelit, & multa diu ac firmiter meminit, & quod unicuique idoneum
 est cum oporteat, cito & commode reddit. Hæc enim omnia alij naturam, alij sapien-
 tiam, alij naturæ solertiam nuncupabunt. Sed nullus mentis compos uere sapientem
 propter hæc esse quenquam concedet. Veruntamen necesse est scientiam aliquam inue-
 niri, quam quisquis habuerit non solum uideat, sed reuera sit sapiens. Attentione opus
 est. Nam arduam omnino rem aggressi sumus, qui aliam præter dictas artes scrutemur,
 quæ iure sapientia uera dicatur: quæ qui adeptus est, nec abiectus, nec stultus erit, sed sapi-
 ens bonusque propter ipsam ciuis, modestus que ciuitatis princeps & subditus. Hanc igitur
 primam inspiciamus, quæ ex omnibus humanis artibus ita se habet, ut si hæc una se-
 moueatur, amentissima & insipientissima hominis natura reddatur. Non est autem hoc in-
 uentu difficile. Nam si uni unam conferes, illa quæ numerum mortalium generi dedit,
 id profecto

id profecto efficiet. Deum autem aliquem magis quam fortunam ad salutem nostram hoc munus nobis arbitrator contulisse. Quem uero deum putem, uobis dicam, etiam si absurdus uidebor, & rursus modo alio non absurdus. Nam ipsum bonorum omnium autorem cur non etiam maximi boni, prudentiae dico, causam arbitrabitur? Quem uero deum laudibus o Megille & Clinia effero: Coelum ferme: quod par est, sicut daemones alij simul omnes caeterique dei faciunt, nos quoque honoribus colere, ac praecipue adorare. Atque caeterorum omnium bonorum causam nobis coelum fuisse omnes confiterentur. Dedisse praeterea numerum, atque etiam si quis obseruare uelit daturum, nos affirmamus. Quod quidem is assequetur, qui in rectam eius speculationem ascenderit, siue mundum, siue olympum, siue coelum id libeat appellare, dummodo uarietates ipsius consideret, & quomodo anfractu circuituque astrorum diuersa efficiat tempora, alimenta quoque animalibus largiatur, ac sapientiam unam cum numero caeterisque bonis, hominibus tribuat. Id uero maximum est, si quis numerorum munus ab eo suscipiens, omnem percurrat circuitum. Sed memoria repetamus, dictum & rectissime quidem in superioribus a nobis fuisse, si quis ab hominum natura numerum auferat, nunquam prudentes nos fore. Nunquam enim ferme animalis huius anima uirtutem omnem percipiet, a quo rationem abstuleris: nec animal quod duo & tria, & par & impar, ac numerum prorsus ignorat, rationem de rebus reddere unquam poterit, quas sensu solum atque memoria percipit. Reliquam uero uirtutem, fortitudinem dico atque temperantiam, habere nihil prohibet. Qui autem uere rationis est expers, is quomodo sapiens unquam euadet? Cui uero deerit sapientia, uniuersae uirtutis pars maxima, is cum bonus absolute esse non possit, nunquam beatitudinem assequetur. Ita necesse est omnino numerum praesupponere. Idque necessarium esse, pluribus etiam rationibus monstrari licet. Sed recte nunc ratione hac ostenditur, quod caeterae artes quas omnes paulo ante enumerauimus, sublato numero penitus euanescent. Forte uero qui de artibus cogitabit, pauca esse arbitrabitur, in quibus humanum genus numero indiget, quamuis & hoc magnum sit. Verum si quis, quod diuinum in generatione, & quod mortale est, inspexerit, qua in re pietas erga deos & uerus numerus cognoscetur: is profecto inueniet, nullum uatem quantae uirtutis nobis causa numerus sit, si modo uniuersus affuerit, comprehendere posse. Nam & tota musica motus & uocum numero indiget. Et quod maximum est, bonorum quidem omnium, mali uero nullius causam esse numerum, hinc facile cognoscere possumus, quod irrationalis & inordinata, deformis, inepta, incoccinnaque agitatio, omnia denique in quibus mali quippiam inest, omni numero carent. Quod sane qui beatus tandem futurus est, ignorare non debet. Et qui iustum, bonum, honestum, caeteraque huiusmodi ignorauerit, nec ueram opinionem de his acceperit, ad seipsum & alios persuadendos numeri rationisque uel uti non poterit. Sed consideremus iam quomodo numero uti didicimus. Age, unde unum & duo percipimus? ut illud animaduertemus, ad quod cognoscendum ab uniuerso natura uim quoque accipimus. Profecto cum multis animalium natura negauerit, ne a patre queant usum numeri discere, nobis id primum indidit deus, ut possimus in eo quod ostendit, numerum intelligere. Deinde ostendit apertius, idem quoque assidue facit. In qua explicatione rerum nihil aliud, si unum uni conferatur, pulchrius aspicere possis quam diei lucem. Unde & noctem oculorum officio uicissim consideres, ubi maxima apparet diuersitas. Nam si reuoluere haec non desinas, multas noctes, & multos dies uidebis, quibus coelum nunquam cessat docere homines unum atque duo, ut etiam qui tardissimus est, hinc uti numero discat. Sic enim & tria, & quatuor, & multa quilibet cernendo, haec intelliget. Sed de his unum deus lunam formauit, quae modo minor, modo maior apparens, ita quotidie uaria ad quindecim usque dies ac noctes cernitur. Hic autem circuitus est, si quis totum circulum in unum conferre uoluerit. Quare, ut ita dicam, tardissima etiam animalia, quibus naturam aliquam deus dedit ut possint discere, numerum perciperent. In his igitur ad haec usque, quodcumque animal discendi potestatem habet, unum quodque per seipsum considerando, ad numerandum idoneum maxime factum est. Sed numerum omnem ad numerum conferre, maius opus est, atque idcirco lunam, ut diximus, modo crescentem, modo decrecentem fecit. Hinc menses ad annum constituit, numerum quoque omnem felici quadam fortuna conferri ad numerum docuit. Hinc terra foecundior facta concipit, fructusque ad alimentum animalium omnium parit, quum & suauiter uenti flant, & imbres in terrae gremium salubriter defluunt. Ac si quid mali in his accidit, non diuina culpanda natura est;

Arithmetica

De praestantia numeri in cognoscendis rebus

Unde discimus numerum

HH sed

sed humana, quæ iniuste uitam suam distribuit. Nobis autem de legibus modo scribentibus cætera quæ hominibus optima sint, facilia cognitu esse uidentur, & quemlibet posse sufficienter quæ de ijs dicuntur, intelligere, ac præterea facere, postquam quid confert, et quid non confert, perspexerit. Cætera inquam nobis uisa sunt, & modo uidentur non nimium ardua: quo autem pacto homines boni efficiantur, penitus difficillimum. Reliqua rursus bona, possibile est, ut dicitur, & non arduum possidere, opes quatenus oportet, & quatenus non: & corpus quale decet, & quale non decet. Animum quoque bonum habere oportere quisque fatetur. Quomodo etiam bonus futurus sit, interrogatus quisque ita responderet, si iustus, moderatus, fortisque sit, cæteraque huiusmodi. Sapientem quoque animum esse debere, quis neget? Quæ uero sapientia comparanda sit, ut nuper differuimus, nullos de multis inter se conuenire cognouimus. Nunc ergo præter omnes quas supra narrauimus sapientias, non uilem quandam ad hoc ipsum inuenimus, ut qui iam dicta didicerit, sapiens uideatur. Vtrum uero sapiens bonusque sit, qui hæc didicit, ratione quaerendum. CLIN. Scite nimium loquutus es hospes, cum affirmares magna te de magnis dicturum. ATHE. Certe non parua sunt hæc, ô Clinia: & quod maius est penitus uera. CLIN. Ita sane, ô hospes. Labori ne cedas, quin ut cœpisti progrediare. ATHE. Dabo operam: sed uos etiã labori audiendi ne cedatis. CLIN. Sic utique facimus, ut ego pro utrisque respondeam. ATH. Probe. Quare altius repetendum: & primo quidem si quo modo possumus, uno nomine comprehendendum uidetur, quænam ea facultas sit, quam sapientiam esse arbitramur. Sin minus id fieri potest, saltem alterum declarandum, quænam, & quot sunt artes, quibus habitis, sapientem more nostro hominem appellamus. CLIN. Dicam. ATHE. Omni crimine legumlator carebit, si melius de dijs quam prisca sentiat, & optima usus disciplina, deos hymnis colat, beatitudineque extollat, atque ita uitam transigat. CLIN. Recte tu hospes, quando quidem finis hic legum tibi propositus est, ut dei cultu & uitæ puritate optimum atque pulcherrimum exitum consequaris. ATH. Quomodo ergo dicemus Clinia: An deos hymnis magnopere honorabimus? supplicabimusque ut sequentem de ipsis disputationem optime & pulcherrime transigamus? Itane, an aliter agendum censes? CLIN. Ita prorsus. Sed ô uir felix, dijs fide habita precibusque præmissis, bene de dijs atque deabus loquaris. ATH. Sic erit, si deus ipse nos duxerit. Et dummodo mecum ores, dubitandum non est. CLIN. Prosequaris ergo. ATH. Principio deorum animaliumque progeniem, quoniam male maiores nostri de dijs tradiderunt, nunc melius tractandam ita suscipere opera precium est, ut superiorem aduersus impios disputationem à nobis habitam resumamus, qua asseritur esse deos, rerumque omnium maximarum simul & minimarum curam habere, nec precibus uel illis muneribusque præter iustum placari. Recordamini ne hæc dicta esse, ô Clinia: Profecto ita tunc accepistis, ut meminisse debeatis, præsertim quia maxime uera esse constitit. Omnium uero maximum illud habitum: Antiquiorem omni corpore omnem animam esse. Num recordamini? Vel maxime id quidem. Nam quod melius id et antiquius, atque quod diuinius est, id inferiore ac uiliore prius est. Et similiter dux ducto, & princeps subiecto natura prius. Id igitur admittamus, animam corpore antiquiorem esse. Quod si ita se habet, quod in generatione primi primū est, uerisimile profecto est præiuisse. Quare ponamus principatum principiumque principij decertius se habere, & sic rectissime in sapientiam de deorum generatione nos ingredi. CLIN. Maneant ista pro humanis uiribus affirmata. ATH. Age igitur, nonne uerissime animal secundum naturam tunc affirmamus, cum una animæ corporisque constitutio unam suo concursu formam parit? CLIN. Recte. ATH. Animal ergo huiusmodi aliquid merito nuncupat. CLIN. Certe. ATH. Solida uero corpora quinque conuenienter dicere possumus, ex quibus pulcherrima optimaque finguntur. Alterum autem genus uniuersum unam possidet formam. Non enim est aliud quicquam quod incorporeum esse queat, et omnino coloris expers extra diuinissimum illud genus in quo est anima. Cuius generi soli fingere fabricareque conuenit, corpori uero fingi, gigni, atque oculis cerni. Sed animæ generi, ut iterum repetamus, conuenit ut inuisibile sit, cognitionis compositus, intelligibile, memoriæ rationisque in ipsis imparibus paribusue transmutationibus particeps. Sed cum quinque sint corpora, ignis, aqua, tertium aer, quartum terra, quintum æther: horum principatibus multa uariaque singula animalia producuntur. Quod in uno sic discrete possumus. ponamus enim primo terrenum animalium genus esse homines, animalia multi-

peda, pedibusq; carentia, progressiua simul, & stabilia, radicibusq; cōnexa. Vnū autem id ubiq; existimandum, ut quamuis omnia ex omnibus corporū generibus sint: plurimū tamen in hoc terræ solidæq; naturæ insit. Alterū animalīū genus ponendū, quod etiā gigni cerniq; potest, & ignis plurimū possidet: terræ quoq; & aeris ceterorūq; omniū paruas particulas habet, uariāq; idcirco hinc omnino animalia & uisibilia gigni dicendum. Hæc cœlestia putamus animalia esse, diuinū astrorum genus, corpore pulcherrimo, animāq; beatissima & optima constitutū. His utiq; animalibus ē duabus sortibus alterā tribuendā putamus. Nam aut absq; perniciē immortalia prorsus atq; diuina necessario singula sunt: aut uitā longæuā agunt, singulis adeo sufficientē ut longiore non egeāt. Hæc inquam duo esse animalīū genera cogitemus. Rursusq; dicamus utraq; uisibilia esse, quorum alterū ex igne totū, ex terra alterū uideatur. Sed terrenū quidē absq; ordine: igneum uero omni ordinis ratione mouet. Quod absq; ordine fertur, amens esse putandum est, quod plerūq; faciūt, quæcunq; apud nos animalia sunt. Quod autē ordine in cœlo progreditur, id mentem habere sufficienter eo uestigio demonstratur, quod per eadem semper & similiter proficiscitur, agitq; & patitur eadem. Anima uero intellectum habentis necessitas omniū necessitatū maxima est, ducens enim sed non ducta gubernat. Quādo autem anima quæ res optima est, consilio secundū optimū intellectum se gerit, tunc sine persuasione id quod uere secundum intellectū perficit, necessario eueniet, nec adamas solidius immobiliusq; esse poterit. Sed tres profecto Parcæ, quod singuli deorū optimo deliberarunt consilio, perfectū conseruant. Oportebat igitur hominibus argumēto esse, quod astra uniuersusq; ille circuitus mentē habeant, quia eadem semper agūt. Maximo enim atq; mirabili tēporis spatio iam ante quid sibi agendum sit, deliberarūt. Nec sursum deorsumq; modo hoc modo illud consilio probāt. Quare nec errant, nec præter antiquū ordinem reuoluuntur. Multis autem nostrum contrā uisum est, hæc quia eadem & similiter semper agunt, animam non habere. Hanc insanam opinionem sequutum uulgus, genus humanum quia moueatur, uitam mentemq; habere putauit: Diuinum uero quia in eisdem permanet lationibus, mente carere. Decebat aut pulchriora melioraq; & dijs gratiora sentire, quod propterea mentē habeant, quia per eadem similiter profecta, eadem semper agunt. Hanc astrorum naturam esse, uisu pulcherrimam, quæ progressu & chorea optima utens, omniumq; chorearū magnificentissima, cunctis animalibus cōmoda præbet. Quod aut non immerito animata hæc esse dicamus, magnitudo quoq; ipsorum testatur. Non enim tanta sunt duntaxat quanta cernunt: sed incredibili magnitudine singula sunt. Quod ideo credendū est, quia sufficientibus demonstrationibus id ostendit, quibus solem totū tota terra maiorem esse, & quæcunq; feruntur astra mirabilem habere magnitudinē intelligemus. Cogitemus igitur quomodo fieri possit, ut tanta magnitudo ab aliqua natura possit tanto tempore circūferri. Ego igitur assero deum causam esse, nec aliter fieri posse. Animatum enim non aliter q; propter deum fieri posset, ut nos declarauimus. Quoniā ergo id facere deus potest, facile ipsi fuit primū omni corpori magnitudinēq; uitam tribuere: deinde qua ratione optime fieri cogitarit, hæc ducere. Demū de his omnibus uerā hanc sententiā ferri uolumus: impossibile esse terrā, cœlum, stellāsq; omnes, & quæ ex his cōstant moles, nisi anima singulis aut adsit aut insit, adeo exquisita ratione annis, mensib. diebusq; circūuolui, nobisq; omnibus bona omnia facere. Hominem uero decet quo uilior est, eo minus de ipsis nugari: sed conari potius certi aliquid dicere. Siquis aut impetus corporū, aut naturas, aut huiusmodi quicq; ordinis huius agitationisq; causam esse dicet: perspicuū nihil adducet. Verū quod diximus, iterū considerare mus, ut pateat utrū oratio illa pbabilis sit, an omnino inutilis iaceat: qua primo dicit, duo quædam esse, animā atq; corpus, & quæ ad utriusq; genus pertinent esse multa: eaq; ab alijs in genere suo differre, & utraq; genera à se inuicē esse diuersa: adeo ut tertiū nihil sit utriusq; cōmune. Animā uero ita differre à corpore, quod illa mentē habeat, hoc non habeat. Illa dominet, hoc subiciatur. Illa omniū passionū corporibus, hoc nullius causa sit. Quocirca si quis cœlestia ab alio quoq; facta fuisse, nec ex anima & corpore, ut diximus, cōstare cōtendat, stultus omnino imperitusq; habendus est. Igit si rationes in his omnib. adductæ quicq; ualent, atq; hæc omnia diuina prorsus iudicanda sunt, duorū alterū arbitrari oportet. Nā aut deos esse hæc & rectissime quidē putabimus: aut deorū imagines;

& quasi statuas esse ab ipsis dijs prudētib. dignissimisq; artificibus fabricatas credemus. Alterum inquam horū decernamus, & quod decreuerimus firmiter teneamus: multoq; magis hæc quàm alia quælibet simulacra ueneremur. Nunq; enim pulchriora cunctisq; hominibus cōmuniora simulacra reperient: nec in excellentioribus locis locata, puritate, maiestateq; & perpetua uita pollentia, q; hæc quæ undiq; similiter cōstructa sunt. Sed nunc id quoq; de dijs asseueremus. Nempe cum duo animalia nobis uisibilia cognouerimus: quorū alterum immortale, alterū uero quod terrenū est, omne mortale sit: iam tria de quinq; mediū sortita locū probabili ratione declarare conemur. Æthera post ignem ponamus, ex quo animā animalia gignere arbitremur: quæ similiter ut in cæteris generibus sit, plurimū de suo habeant, minimū autē copulæ gratia de generib. alienis: post æthera ex aere alterum animalium genus: tertium ex aqua similiter ab anima fingi. Quæ omnia cum anima finxerit, totū animalibus cœlum impleuit, omnibus quoad fieri poterat generibus usa. quæ omnia uitæ participia sunt. Secūda uero & tertia, quarta & quinta à manifestorū generatione deorū incipiētia ad nos tandem homines deducunt. Deos igitur Iouem & Iunonem cæterosq; omnes quomodocūq; aliquis uelit locato, modo legē eandem seruet, atq; hanc rationē stabilem teneat. Visibiles itaq; deos maximos, summopereq; honorandos, acutissimeq; undiq; cuncta uidentes ac primos, naturā astrorū & quæ cum astris facta sentimus, fatendum. Deinceps uero sub his dæmones genus aereū in terra mediāq; regione, qui interpretatiōis causa sunt, collocatos, orationibus colere, gratia laudabilis intercessionis interpretatiōisq; debemus. Horū quidem duorū animalium alterum ex æthere, alterum deinceps ex aere est. Ac neutrum conspici totum potest: sed quamuis hi dæmones prope nos sint, nunq; tamen manifeste nobis apparēt. Prudentiæ mirabilis participes sunt: acuto quippe ingenio, tenaciq; memoriā cogitationes nostras omnes cognoscūt. Honestos bonosq; homines mirifice diligūt, improbos uehementer oderunt, utpote qui doloris participes sunt. Sed deus qui diuinam sortem perfecte possidet, à doloribus uoluptatibusq; liber, sapiētia cognitioneq; penitus fruitur. Cum autem refertum animalibus cœlum sit: & dii summi & dæmones se inuicem interpretantur. Media enim animalia tum ad terram tum ad cœlum leui motu feruntur. Quintū uero quod ex aqua est, recte semideum uocabimus. Id nonnunquā cernitur, nonnunquā aspectui nostro se subtrahit: & cum uidetur, tenui uisu perceptum admirationē affert. Cum igitur quinq; hæc animalia sint, quæ aut somnijs, aut uaticinio, audituq; per uocē sanorū, aut ægrotantiū auribus percepta, aut etiā in ipso è uita excessu nobis sese offerētia, nostros animos mouēt, unde multa multis sacra & priuatim & publice his opinionib. instituta sunt, instituenturq; in posterum: horum omnium legislator qui uel minimū mentis habeat, nunquam aliquid innouabit. Cauebit enim ne ad nouū minus certę religionis cultum ciuitatem suam uertat. Nec quæ patria lege uel consuetudine de sacrificando firmata sunt, mouere audebit. Scire nanq; debet, mortali naturæ nō esse possibile certi quicquā de his cognoscere. Eadē ratione pessimi habendi sunt hi, qui deos uere oculis manifestos nō prædicant, & sine sacrificijs debitisq; honoribus relinqui eos ab hominibus patiūtur. perinde enim faciunt, ac si quis Solem Lunamq; omnia lustrare, nullōq; in honore haberi uideat: nolit tamen pro uirili sua parte clara hæc hominibus reddere, ut solennes dies eis sacrificiaq; agantur, ac tempora maiorum minorumq; sæpe annorum certa distribuuntur. Nonne malus & sibi ipsi & cognoscenti cuiq; si dicatur, merito dici uidebit. CLIN. Immo uero pessimus. ATHEN. Id ipsum, ô Clinia, scias nunc mihi accidisse. CLIN. Quoniam pacto? ATHEN. Scitote octo in cœlo esse uirtutes, sibi inuicē sorores, quas ego inspexi, nec magni aliquid feci. cuius enim hoc facile est. Harum tres hæc sunt, solis una, lunæ una, stellarum omnium, de quibus antè diximus, una, atq; alia quinq;. Has omnes & eos qui in his sunt, siue ipsi progrediantur, siue in uehiculis ferantur, nullus ita habere se putet, ut alij eorum dii sint, alij minime, alij legitimi, alij tales quales nefas est dicere: sed omnes fratres, & in fraternis sortibus uiuentes dicamus, ijsq; honores reddamus, nō alij annum, alij mensem, alij nullam sortem, nullum ue tempus, in quo circulum suū percurrit mundum ornatumq; unā perficiens, quem ratio omnium diuinissima uisibilem statuit. Hunc uir felix primum summopere admiratur: deinde cupiditate ardet ea discendi quæ cuncta à natura mortali percipi possunt: sic arbitratus optime atq; felicissime se uicturū: & cum

& cum decesserit ad congrua uirtutū loca uenturum. Atq; ita uere initiatus, & ipse unus unam reuera sapientiam nactus, reliquū tempus in rerum omnium pulcherrimarū contemplatione uersatur. Post hæc quæ & quot sunt, dicendum est. Equidem affirmare audeo, nunquam nos in hoc mendaces fore. Iterum octo esse dicimus. Quarum tres dictæ sunt, quinque restant. Quarta uero & quinta latio & anfractus æquali fermè uelocitate cum sole feruntur. itaq; neq; tardiores sunt, neq; uelociore. Atq; harum trium semper sufficiens ductor est intellectus. Solis dico & Luciferi, & tertij illius, quod cum ignoretur, nominari non potest. Quod propterea factū est, quoniā primus harū rerum spectator Barbarus fuit. Antiqua enim regio illos aluit, qui propter æstiuū temporis serenitatē, primi hæc inspexerunt. Talis Ægyptus & Syria fuit, ubi stellæ semper oēs, ut ita dixerim, clare cernunt: quia cœli aspectū nubes & pluuia non impediunt. Inde huc & aliò quocunq; infinito tempore probata ista manarunt. Quapropter magna cum fiducia hæc legib. fanciantur. Res enim diuinas nō esse uenerandas arbitrari, aut hæc nequaquā esse diuina, extremæ dementiæ foret. Quod autē nominib. caruerunt, causa dicta est, agnomina tamen deorū tenent. Lucifer enim qui & Vesper est, stella ἀφροδίτης, id est ueneris, esse dicit. Quod dictum Syrio nominū auctori ualde congruum est. Stella uero quæ æqualiter fermè cum sole & hoc currit, Mercurij. Restant tres adhuc lationes eorū qui ad dextrā cum sole lunaq; mouent. Octauum præterea circa unum oportet dicere: quem iure mundum supernum quis nuncupabit, qui contra q̄ cæteri mouetur, cæteros que secum trahit: ut hominibus pauca de ijs scientibus uideatur. Sed necesse est ea dicere, qui sufficienter cognoscimus. Vera enim sapientia hac ratione quodammodo illi apparet, qui uel modicū quid recte diuinæq; intelligentiæ nactus est. Reliquæ sunt stellæ tres: quarū una cæteris tardior est, quæ Saturni nomine à quibusdam cognominat. quæ post hanc situ & tarditate ponitur, Iouis esse dicatur. deinde Martis, qui cæterorum maxime rubens est. Hæc intellectu, si quis exponat, difficilia non sunt. sed post q̄ intellexeris, ita de dijs, ut diximus existimandū est. Illud etiā cuiuslibet Græco sciendum est: nos regionē ad uirtutē omnium penē optimam habitare. In hoc maxime laus regionis huius consistit, quod inter hyemalē æstiuamq; naturā mediā est. Quoniā uero magis q̄ Barbari, ut diximus, ab æstiuā serenitate distamus: horū deorum ordinē tardius intelleximus. Verum quicquid Græci à Barbaris acceperunt, melius reddiderunt. Quod & in his quæ modo tractamus, cogitare debemus: quod quamuis inuentu hæc difficilia sint, magna tamen spes nobis est Græcos præstantiori cultu q̄ à Barbaris acceperint, hos deos oēs honoraturos, ac tum disciplina, tum Delphicis oraculis monitos omni legitima obseruatione diligenter profecuturos. Nec Græcorū quispiam existimet non oportere mortales de diuinis rebus tractare: sed contra omnino putet, nec mente carere deum, neq; naturam humani generis ignorare. Scit enim se docentem ita sequuturos homines, ut quæ docent perdiscat. Quod aut numerum numerareq; docet, quodq; nos id ipsum discimus, nō ignorat. si enim id ignoraret, esset omnium amentissimus: certe & quod fertur, accideret. Ipse enim seipsum ignoraret, si potentibus discere inuideret magis q̄ gratularet, quod propter deum boni efficiantur. Profecto uerisimile est, quando primum homines de dijs cogitare cœperunt, quod essent, & quales, quid uegerent, non ut prudentes quidem, nec ut secundi iudicauisse, qui antiquissima esse putauerunt ignem & aquam & cætera corpora: mirabilem autem animā posteriorem, Vnde & corporis motū potentiorē, honorabilioremq; ducebant. Nempe seipsum calore & frigore, cæterisq; huiusmodi agitare. Animam uero neq; corpus, neq; seipsam mouere. Nunc uero cum dicamus, si anima corpori adsit, nihil mirū esse ut & seipsam moueat, & corpus circumferat, dubium nobis nullū est quin pondus ab ea circumferri possit. Cum aut uniuersi causa anima sit, & rerū alia bonæ sint, alia malæ, lationis quidem omnis motusq; causam animā esse dicendū: sed lationē motumq; ad bonum ab optima anima proficisci, motum uero ad contraria, contrarium. Mala aut à bonis uicta esse, uinciq; oportet. Hæc nobis secundum iudiciū impios puniens, dicta sunt omnia. Quantū uero attinet ad id quod modo probat: dubitandum non est, quin bonus uir sapiens sit dicendus. Sed uideamus nunquid hanc sapientiā quam iamdiu quærimus, per disciplinā uel artem aliquam assequamur. quod si ignorauerimus, expertes, ignariq; iustitiæ futuri simus. Ita profecto mihi uidet, quare dicendum est. Quod igitur sursum deor

sumque inuestigando cognoui, oratione uobis aperire conabor. Nam maxima uirtus neglecta ignorantia causa fuit, ut praedicta nobis significare uidentur. Maiorem uero uirtutem religione pietateque in deum, nullam in humano genere inueniri quisque sibi persuadeat. Id ex maxima ignorantia in optimis naturis factum non est. Optima autem naturae sunt quae rarissime reperiuntur, & si quando reperiuntur maxime profunt. Animus certe facilis ille est, qui tardam contrariam uel naturam mansuete & mediocriter possidet: fortitudinem admiratur & temperantiam diligit, & quod maximum est in his naturis, ad discendum promptus est ac memor: & huiusmodi rebus maxime delectatur, discendi studio deditus. haec utique nec facile innascuntur, & cum innata fuerint, si educationem disciplinamque idoneam consequantur, plurimos inferiores ita moderari & continere possunt, ut cogitando, loquendo atque agendo singula erga deos ut oportet, & quod oportet, in sacrificiis purificationibusque eorum quae in deos & homines facta sunt, non simulatione, sed ueritate uirtutem maxime colant, quod ciuitati omnium utilissimum est. Hanc igitur partem natura principalissimam esse asserimus, posseque quam maxime atque optime si quis doceat, discere. Nemo autem docebit nisi deus adiuuerit. Ab eo uero qui modum in docendo non seruat, praestat non discere. necessarium tamen ex his quae modo dicta sunt, uideatur haec discere, & a nobis naturam hanc optimam dici. Quare conemur exponere quae & qualia sint, & quomodo perdiscenda, idque pro meis qui dissero uiribus agatur, & eorum qui exaudire poterunt quo pacto cultus diuini nonnulla discantur. Inulitatum quid forsitan audietis, nomen tamen rei dicamus, quod nullus propter huius rei imperitiam arbitraretur. Nolite ignorare Astronomiam sapientissimum quiddam esse. Nempe necesse est uerum astronomum esse, non eum qui secundum Hesiiodum omnesque huiusmodi, occasum ortumque consideret, sed eum potius qui circuitus octo, & quomodo septem sub primo uersentur, quouel ordine circulos suos singuli peragant, Quod nulla natura nisi mirabilis sit facile unquam inspiciet, ut modo diximus, & dicemus, declarantes quid oporteat & quomodo oporteat discere. Primo igitur id dicatur, quod Luna celerrime circulum suum euoluit, atque ita plenilunium primum & mensem peragat. Sol deinde inspiciendus est, qui solstitia uersionesque temporum circuitu efficit suo, praeterea & qui una cum Sole currunt, considerandi. Denique ne eadem de eisdem saepius disseramus, cursus omnes quos paulo ante tetigimus, qui uel non facile intelliguntur, contemplari debemus, ita ut naturae prius doctrinis ad haec pertinentibus longo usu laboreque a iuuenta, immo uero & a pueritia praeparantur. Quo circa doctrinis quae mathematicae appellantur, opus est, primo uero ac maxime numeris. non istis dico numeris qui corpus habent, sed qui omnem pariter impariterque generationem atque uirtutem, quam ad perficiendam cognoscendamque rerum naturam conferunt. Quibus perceptis illa deinceps quam ridicule Geometriam appellant, discenda est. Numerorum uero inter se natura dissimilium similitudo ad planorum partem relata clarescit. Quod quidem non humanum sed diuinum miraculum, si quis plane intelligat, uideatur oportet. Post hanc numeri, qui in tres usque dimensiones adacti sunt, naturae solidae similes, ac rursus dissimiles, alia quadam arte, stereometria uidelicet huic simili, considerandi sunt: sed hanc quoque qui in ea obiter uersati sunt, Geometriam nominauerunt. Illud autem mirum diuinumque intelligentibus est, quod cum rerum uirtus in duplo semper, & in suo opposito reuoluitur, in singulis proportionibus per genera speciesque uniuersa natura formatur. Prima igitur dupli uirtus secundum numerum per unum ad duo proportione procedit, duplum potentia possidens. Sed in solidum & tangibile rursus ab uno in octo dupli ratio proficiscitur, alio uero dupli in medium: sed forte minore maius, & minus maiore aequaliter. Verum aliud eadem parte extremitates excedit, ab eisque exceditur. In medio uero senarij ad duodenarium numerum, sesquialtera, & sesquitercia emerit proportio. horum in medio uis huiusmodi ab utraque uersa concinnum hominibus usum commodumque attribuit, ludi & temporalis numeri concentusque gratia, choreae musarum felici tributa. Haec igitur ita fiant, & ita se habeant. horum finis est ut ad diuinam generationem, & eorum quae cernuntur oculis pulcherrimam diuinamque naturam considerandam nos conferamus, quatenus hanc hominibus inspiciendam deus largitus est, quam nunquam sine dictis artibus assequemur. Ad haec singula quaeque ad species suas, omnia denique ad unum in disputationibus referenda, interrogando & arguendo si qua minus recte dicantur. Recte enim

Astronomiae laus & dignitas

Est enim omnium pulcherrima & prima hominibus huiusmodi examinatio est. Vbi uero non talis reuera, sed simulata inquisitio est, frustra contenditur. Præterea temporū cōsiderādus est ordo, quā exacte cœlestia omnia perficit, ut quicumq; uere dictum fuisse crediderit antiquiorem diuinioremq; corpore animam esse, putet præclare sufficēterq; illud quoq; esse dictum: deorum plena esse omnia: adeo ut superi neq; obliuiscantur nostrarum rerum, neq; nos deserant. Sed hoc in his omnibus aduertendum est, maxime illi qui recte perceperit, profutura: ei uero qui non recte, deum inuocandū esse. Modus uero hic est. Necesse enim est id quoq; tangere. Omnem linearum descriptionem, constitutionemq; numeri, & concentus rationem, circuitusq; astrorum conuenientiā, & quæ una cunctorum conspiratio est, perspicere oportet ab eo qui modo cōgruo discit. perspicitur autem si quis quod dicimus ad unum recte respiciens discat. Vnum enim horum omnium intelligenti uinculum apparebit. Qui uero aliter hæc adipisci studet, fortunā ut dicimus inuocet. Nunquā enim absq; his natura in ciuitatibus ulla felix efficietur. Etenim hic modus est, hæc educatio, hæc disciplinæ. Per hæc itaq; siue facilia siue difficilia sint, eundem. Nefas autem est deos negligere, quum felix omnium illorū doctrina omnibus recta ratione patuerit. Eum sanè qui cuncta hæc ita percepit, uere sapientissimū appellamus. Quem ego etiam ioco & serio affirmo, cum diem suum obierit, non amplius multorum sensuum ut nunc, sed unius fortis participem fore, unumq; de multis factum, felicem, sapientissimum atq; beatum: & siue quis in continenti, siue in insulis, seu publice seu priuatim uixerit, modo ita se gesserit, eandē a deo sortem reportaturū. Sed quod in principio diximus, nunc quoq; uerū nobis apparet, non posse homines præter paucissimos perfectæ beatitudinem consequi. Quod quidem recte nobis assertum est. Nam qui diuini modestiq; simul, alijs uirtutibus natura præditi sunt, disciplinæ præterea felices consequuntur quas diximus, ijs solummodo satis ad felicitatem omnia se habere uidentur. His igitur quæ ita & priuatim & publice in his elaborarunt, cum ad senectā peruenerint, maximos tradi magistratus iubemus, cæteros uero sequi, & deos simul deasq; laudare, ac cæterum nocturnū ad hæc sapientiā omnes diligenti examinatione peracta q; rectissime adhortari.

ARGUMENTA MARSILII FICINI

IN EPISTOLAS DVODECIM PLATONIS.

ARGUMENTVM IN EPISTOLAM PRIMAM

DIO SYRACVSANVS uir profecto magnus, Platonis non auditor solum, sed etiam imitator, à tyranno expulsus, & magno animo pecuniam quam miserat tyrannus, statim remittit: & utpote Platonicus, pro summa iniuria, summo quodam Dionysium afficit beneficio, tribus scilicet præceptis salutaribus admonens. Primum est, principes non pecuniarum, sed amicorum defectu perire. Secundum, nullam petantiam maiorem esse honorū prudentiumq; consensu. Tertium oportere errata præterita recognoscere, & quanto nobis detrimento sint augurari, quo à futuris delictis absterre amur.

ARGUMENTVM MARSILII FICINI AD EPISTOLAM secundam: quæ est Platonis ad Dionysium Siciliae tyrannum.

IN HAC epistola quam Plato scribit ad Dionysium iuniorem post primum ab eo discessum, & expulso Dione, quatuor sunt præ cæteris obseruanda. Primum quidem, quod ait magnam potentiam naturali quodam instinctu, atq; sapientiam sese inuicem petere, quo in unum congregiatur. Id quidem in diuinitate, in natura, in arte cōpertum habemus. Principio penes deum infinitā dei potentiam immensa sapientia comitatur. Quod hic sub Iouis & Promethei nomine indicat: Iouem quidem potentiam, Prometheum uero prouidentiam esse indicans. Nempe diuine intelligentie fontem atq; speculum eiusdem potentiam esse putat. Siquidē & quia potest intelligere, iccirco intelligit, & potētiam eandē contemplatur intelligendo. Apparent & horū uestigia in natura. In his enim quæ naturaliter composita sunt, siue lapides & metalla, siue plantæ et animalia, immo & in primis in ipso cœlo, ita natura cōparatū est, ut ex intima natura potentia naturaliq; uigore procedat ordo quidā tum in ipsis horum formis, tum in actionib. atq; effectibus.